

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL M. P. IR M. P. IR AB SEB BANKO GINČO NAGRINĖJIMO**

2019 m. sausio 16 d. Nr. 242-25

Vilnius

Lietuvos bankas gavo M. P. ir M. P. (toliau – pareiškėjai) kreipimąsi, kuriuo pareiškėjai prašė išnagrinėti tarp jų ir AB SEB banko (toliau – bankas) kilusį ginčą dėl banko veiksmų, kuriais galėjo būti pažeistos pareiškėjų teisės.

N u s t a t y t a:

2008 m. spalio 21 d. pareiškėjai ir bankas sudarė būsto kredito sutartį Nr. (*duomenys neskelbiami*), pagal kurią pareiškėjams buvo suteiktas kreditas būsto, esančio adresu: (*duomenys neskelbiami*), statybai (toliau – kredito sutartis). 2011 m. balandžio 6 d. kredito sutartis buvo pakeista Susitarimu pakeisti sutarties sąlygas Nr. (*duomenys neskelbiami*), kuris 2012 m. sausio 20 d. buvo pakeistas Susitarimu pakeisti sutarties sąlygas Nr. (*duomenys neskelbiami*). Šios sutarties ir vėlesnių pakeitimų pagrindu pareiškėjams bankas suteikė kreditą, o pareiškėjai įsipareigojo vykdyti visus kredito sutartyje nustatytus įsipareigojimus. Kredito sutarties pagrindu pareiškėjams buvo nustatytos fiksuotosios palūkanos, kurių nustatymo periodiškumas – 5 metai.

Pasibaigus kredito sutartyje nustatytam fiksuotųjų palūkanų normos terminui, 2013 m. spalio 21 d. šalys susitarė nustatyti 3,44508 proc. dydžio fiksuotųjų palūkanų normą ateinančiam 5 metų kredito sutarties laikotarpiui.

2018 m. rugsėjo 18 d. bankas informavo pareiškėjus, kad baigia galioti pareiškėjams nustatyta fiksuotųjų palūkanų norma. Laiške bankas nurodė, kad, kaip numatyta kredito sutartyje, palūkanų keitimo dieną – 2018 m. spalio 21 d., bankas nustatys naują 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų normos dydį. Pareiškėjai su tokiu dydžiu nesutiko, todėl tarp šalių kilo ginčas.

Kreipimesi į Lietuvos banką dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo pareiškėjai nurodo, kad bankas nepagrįstai pagal kredito sutartį vienasmeniu sprendimu nustatė 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų normos dydį kredito sutartyje numatytam laikotarpiui. Pareiškėjų teigimu, pagal šiuo metu galiojančios redakcijos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.872 straipsnio 1 dalį, tuo atveju, jeigu šalys nėra susitarusios dėl palūkanų dydžio, palūkanos nustatomos pagal paskolos davėjo gyvenamosios ar verslo vietos komercinių bankų vidutinę palūkanų normą, galiojusią paskolos sutarties sudarymo momentu. Pareiškėjų teigimu, kadangi susitarimą dėl kitos fiksuotųjų palūkanų normos kitiems 5 metams bankas laiko nauju susitarimu, tiek pagal bendruosius principus, tiek pagal elementarią logiką naujo susitarimo sudarymo momentas yra ne tada, kai viena būsimoji naujos sutarties šalis išsiuntė ofertą kitai šaliai, tačiau kita šalis su pasiūlymu nesutiko, o tada, kai faktiškai sudaroma ir įsigalioja nauja sutartis. Pareiškėjų nuomone, šiuo atveju yra akivaizdu, kad naujo susitarimo dėl fiksuotųjų palūkanų normos kitiems 5 metams sudarymo momentas yra ne 2018 m. liepos mėn., o 2018 m. spalio 21 d. Pareiškėjų teigimu, Lietuvos banko šiuo metu viešai skelbiamais paskutiniaisiais oficialiais duomenimis, Lietuvos pinigų finansų įstaigų euro zonos namų ūkiui (gyventojų) naujiems paskolų susitarimams eurais taikoma vidutinė metinė palūkanų norma būstui įsigyti yra 2,30 proc. (2018 m. rugsėjo mėn.)¹, o 2018 m.

¹ <https://www.lb.lt/lt/paskolu-palukanu-normos>

liepos mėnesį buvo 2.27 proc. Dėl šios priežasties, pareiškėjų nuomone, būtent šis dydis turėtų būti taikomas naujam susitarimui dėl fiksuotųjų palūkanų normos dydžio ateinančiam 5 metų kredito sutarties galiojimo laikotarpiui.

Pareiškėjai kreipimesi į Lietuvos banką taip pat nurodo, kad, siūlydamas 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų normą, bankas nenurodė jokių nei teisinių, nei loginių argumentų, dėl kurių palūkanų normą apskaičiavo ne pagal paskolos davėjo verslo vietos komercinių bankų vidutinę palūkanų normą, galiojusią sudarant susitarimą, t. y. 2018 m. spalio 21 d., kaip nustatyta CK 6.872 straipsnio 1 dalyje, o pagal komercinių bankų vidutinę palūkanų normą, galiojusią 2018 m. liepos mėn. Atsižvelgdami į tai, pareiškėjai Lietuvos banko prašė rekomenduoti bankui nuo 2018 m. spalio 21 d. ateinančiam kredito sutartyje numatytam laikotarpiui (5 metams) nustatyti ne didesnę kaip 2,30 proc. palūkanų normą.

Atsiliepime į pareiškėjų kreipimąsi bankas nurodė nesutinkąs su pareiškėjų reikalavimais ir prašo juos atmesti. Bankas teigia, likus ne mažiau kaip 30 dienų iki 2013 m. spalio 21 d. šalių nustatytos fiksuotųjų palūkanų normos galiojimo termino pabaigos, informavęs pareiškėjus, kad baigia galioti nustatyta palūkanų norma. Bankas teigia laiške nurodęs, kad palūkanų keitimo dieną, t. y. 2018 m. spalio 21 d., bus nustatyta nauja 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų norma ir ji bus taikoma per visą kredito sutartyje nustatytą laikotarpį. Bankas atkreipė dėmesį į tai, kad jo siūloma palūkanų norma buvo nustatyta pagal Lietuvos banko tinklalapyje skelbiamos lentelės „Paskolų eurais euro zonos rezidentams naujų susitarimų palūkanų normos namų ūkiams („Pinigų finansų įstaigų paskolų ir indėlių palūkanų normų statistika“ lentelės eilutę „Pinigų finansų įstaigų užstatu užtikrintos paskolos euro zonos namų ūkiams būstui įsigyti, pradinis palūkanų normos fiksavimo laikotarpis nuo 1 metų – naujų susitarimų palūkanų normos“)² duomenis. Banko teigimu, laiško pareiškėjams išsiuntimo dieną (2018 m. rugsėjo 18 d.) buvo skelbiami tik liepos mėnesio duomenys, todėl bankas pareiškėjams pateikė naujausius duomenis, kurių pagrindu ir pasiūlė nustatyti palūkanų normą (4,29 proc.). Bankas taip pat pažymėjo, kad nauji statistiniai duomenys skelbiami praėjus atskaitiniam mėnesiui maždaug po 30 dienų, pavyzdžiui, 2018 metų rugsėjo mėnesio palūkanos buvo paskelbtos 2018 metų spalio 27 d.

Atsiliepime į pareiškėjų kreipimąsi bankas taip pat nurodė, kad, siekdamas sudaryti galimybę pareiškėjams refinansuoti kreditą kitoje įsteigtoje, laikydamasis kredito sutarties bendrosios dalies 3.3 papunktyje nustatytos tvarkos, turi iš anksto įvertinti, kokie statistiniai duomenys yra skelbiami. Bankas mano iš esmės neturintis pasirinkimo teisės ir turintis su pareiškėjais derinti ne preliminarią palūkanų normą, o pateikti konkretų pasiūlymą, kuriuo remiantis bus nustatytas palūkanų normos dydis ateinančiam 5 metų laikotarpiui, nes: a) tik žinodami siūlomą kainą pareiškėjai gali padaryti pagrįstą sprendimą: grąžinti kreditą nemokamai palūkanų keitimo dieną kitos kredito įstaigos ar nuosavomis lėšomis arba sutikti su siūloma palūkanų norma; b) tokia tvarka atitinka kredito sutartyje aprašytą informavimo tvarką (kredito sutarties bendrosios dalies 3.3 papunktis); c) statistinei palūkanų normai padidėjus ar sumažėjus (palyginti su laiške nurodyta) būtų taikoma laiške nurodyta norma, todėl gali susiklostyti ir klientui palanki padėtis, kai siūloma palūkanų norma bus mažesnė nei ta, kuri nustatoma palūkanų keitimo dieną. Taigi bankas teigia pagrįstai pareiškėjams pasiūlęs būtent 4,29 proc. dydžio fiksuotųjų palūkanų normą kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui, todėl mano, kad visus veiksmus atliko tinkamai, t. y. pagal teisės aktų ir kredito sutarties nuostatas, o pareiškėjų reikalavimai turi būti atmesti kaip nepagrįsti.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų.

² https://www.lb.lt/lt/pinigu-finansu-istaiigu-paskolu-ir-indeliu-palukanu-normu-statistika-2?ff=1&=&=&=&=&=&=&PNS_DUOM_TIPAS%5B%5D=C&=&BAL_STR%5B%5D=C2V&=&PRAD_TER_M%5B%5D=J

Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Įvertinus šalių pateiktus dokumentus ir paaiškinimus, darytina išvada, kad ginčas tarp šalių kilo dėl banko priimto sprendimo, vadovaujantis banko pateiktais statistiniais duomenimis, nustatyti 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų normą kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui pagrįstumo.

Dėl statistinių duomenų, pagal kuriuos turi būti nustatoma fiksuotųjų palūkanų norma, taikymo pagrįstumo

CK 6.881 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kreditavimo sutartimi bankas ar kita kredito įstaiga (kreditorius) įsipareigoja suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytais sąlygomis pinigines lėšas (kreditą), o kredito gavėjas įsipareigoja gautą sumą gražinti kreditoriui ir mokėti palūkanas. Pagal nurodyto straipsnio 2 dalį, kreditavimo santykiams šio CK skyriaus pirmojo skirsnio normos („Paskola. Bendrosios nuostatos“) taikomos tiek, kiek tai neprieštarauja kreditavimo sutarties esmei ir šio CK skirsnio („Kreditavimas“) nustatytoms taisyklėms.

CK 6.872 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad palūkanų už naudojimąsi paskola dydį ir mokėjimo tvarką nustato šalys susitarimu. Jeigu šalys nėra susitarusios dėl palūkanų dydžio, palūkanos nustatomos pagal paskolos davėjo gyvenamosios ar verslo vietos komercinių bankų vidutinę palūkanų normą, galiojusią paskolos sutarties sudarymo momentu.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra nurodęs, kad, nesvarbu, koks buvo pasirinktas palūkanų tipas, kredito davėjas, bankas, turi teisę gauti tam tikrą atlygį už darbą, prisiimant pinigų skolinimo riziką. Dėl ilgalaikio kreditavimo sutarties pobūdžio sutarties šalys (tiek kredito davėjas, tiek kredito gavėjas) negali numatyti, kaip dėl objektyvių kriterijų ekonominės sąlygos keisis ir veiks palūkanų normas ateityje, todėl, sudarydamos sutartį pagal esamą situaciją, negali numanyti sutartų sąlygų naudingumo ateityje (vykdant ilgalaikę kreditavimo sutartį). Sutarties šalis – kredito gavėjas – laisva valia ir savo rizika sprendžia, ar kitos šalies – kredito davėjo – siūlomos kreditavimo sąlygos jai priimtinos (naudingos), ir, tai įvertinusi, sudaro sutartį arba jos nesudaro. Kreditavimo sutartys, tarp jų – ir vartojimo, įprastai sudaromos pagal tuo (pasirašymo) metu sutarties sudarymo vietoje nusistovėjusias bendrąsias tokių sutarčių sąlygas. Šias sąlygas lemia finansinė (ekonominė) situacija bei jos veikiama rinka. Poreikis nustatyti palūkanų periodiškumą ir jų nustatymo tvarką yra nulemtas ilgalaikio kreditavimo sutarties pobūdžio (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-537/2014;).

Kasacinio teismo praktikoje taip pat yra pažymėta, kad kredito sutartimi šalys gali nustatyti tiek konkrečią palūkanų normą, taikytiną nuo sutarties sudarymo dienos, nuo tam tikros datos ar tam tikru laikotarpiu, tiek mechanizmą, pagal kurį tokia palūkanų norma apskaičiuojama. Susitarimą dėl palūkanų dydžio galima konstatuoti buvus tik tada, jei, kilus ginčui, remiantis šalių sutartais objektyviais kriterijais ir tokiomis pat jų reikšmėmis, galima tiksliai nustatyti, kokio dydžio palūkanas konkrečiu atveju turi pareigą mokėti skolininkas. Tai reiškia, kad šiame mechanizme turi būti aiškiai nurodyti visi kriterijai, nuo kurių priklauso nustatomų palūkanų dydis, o šių kriterijų kintamosios reikšmės turi būti objektyvios. Jei dėl minėtų kriterijų nesusitarta ar susitarta spręsti vėliau, laikytina, kad dėl palūkanų dydžio nėra susitarta (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-560-969/2015).

Kredito sutarties Bendrosios dalies 3.3 papunktyje įtvirtinta, kad, jei yra taikomos fiksuotosios palūkanos, jos nustatomos Specialiosios dalies 6.3.2 papunktyje nurodytam laikotarpiui iki kitos Specialiosios dalies 6.3.3 papunktyje nurodytos fiksuotųjų palūkanų nustatymo dienos. Bankas įsipareigoja apie fiksuotųjų palūkanų galiojimo laikotarpio pabaigą ir apie naujai siūlomą fiksuotųjų palūkanų normą raštu informuoti kredito gavėją prieš 30 kalendorinių dienų iki šio laikotarpio pabaigos. Jei per 30 kalendorinių dienų nuo minėto pranešimo išsiuntimo dienos, nurodytos pranešime, kredito gavėjas nesikreipė į Banką dėl fiksuotųjų palūkanų nustatymo, šalys susitaria laikyti, jog kredito gavėjas su nustatytais palūkanomis sutinka.

Įvertinus pirmiau minėtas kredito sutarties nuostatas, manytina, kad kredito sutartyje yra nustatyta formali fiksuotųjų palūkanų keitimo tvarka, tačiau nėra aptartas konkretus palūkanų dydis (norma) ar jo nustatymo mechanizmas. Lietuvos banko vertinimu, tai suponuoja išvadą, kad kredito sutarties šalys (t. y. pareiškėjai ir bankas) yra sutarę, kad, prieš pasibaigiant fiksuotųjų palūkanų galiojimui, bankas pareiškėjams pasiūlo naują fiksuotųjų palūkanų normą, ir, gavę šį pasiūlymą, pareiškėjai sprendžia, ar jis jiems yra priimtinas. Tai reiškia, kad pirmiausia sutarties šalys tarpusavyje tariasi dėl konkretaus fiksuotųjų palūkanų normos dydžio kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui, tačiau, jeigu susitarti nepavyksta, tokiu atveju turi būti atsižvelgiama į teisės aktuose įtvirtintas palūkanų normos nustatymo taisykles.

Vertinant abiejų šalių pateiktus duomenis, pažymėtina, kad šiuo atveju pareiškėjai nesutinka su banko vienasmeniškai nustatyta ir pasiūlyta 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų norma. Nesutikdami su banko siūloma fiksuotųjų palūkanų norma, pareiškėjai nurodo, kad bankas privalėjo palūkanų normą nustatyti pagal Lietuvos banko viešai skelbiamos lentelės „Lietuvos pinigų finansų įstaigų euro zonos namų ūkių (gyventojų) naujiems paskolų susitarimams eurais taikomos vidutinės metinės palūkanų normos būstui įsigyti“ statistinius duomenis, pagal kuriuos 2018 m. rugsėjo mėnesį palūkanų normos dydis buvo 2,30 proc. Nesutikdamas su pareiškėjų pateiktais argumentais, bankas teigia, kad fiksuotųjų palūkanų norma turėtų būti nustatoma pagal Lietuvos banko tinklalapyje skelbiamus lentelės „Paskolų eurais euro zonos rezidentams naujų susitarimų palūkanų normos namų ūkiams („Pinigų finansų įstaigų paskolų ir indėlių palūkanų normų statistika“ lentelės eilutę „Pinigų finansų įstaigų užstatu užtikrintos paskolos euro zonos namų ūkiams būstui įsigyti, pradinis palūkanų normos fiksavimo laikotarpis nuo 1 metų – naujų susitarimų palūkanų normos“)“ statistinius duomenis. Banko teigimu, laiško išsiuntimo dieną (2018 m. rugsėjo 18 d.) buvo skelbiami tik 2018 m. liepos mėn. palūkanų normos statistiniai duomenys, Atsižvelgdamas į tai, bankas pareiškėjams pasiūlė 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų normą kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui. Taigi, įvertinus tiek pareiškėjų, tiek banko pateiktus argumentus, darytina išvada, kad iš esmės tarp šalių kilo ginčas dėl to, kurie statistiniai duomenys turi būti taikomi šalims nesusitariant dėl konkretaus palūkanų normos dydžio.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad vienašališkai kreditoriaus nustatyta palūkanų norma yra nepagrįstai didelė tada, kai byloje esantys įrodymai patvirtina, jog ši palūkanų norma yra didesnė už tą, kuri nustatyta pagal CK 6.872 straipsnio 1 dalį. Toks aiškinimas neprieštarauja kreditavimo sutarties esmei ir CK ketvirtosios knygos antrojo skirsnio, reguliuojančio kreditavimo santykius, normoms. Kreditorius gauna atlyginimą už jo pinigų naudojimą ir kreditavimo sutarties sudarymo atveju (CK 6.881 straipsnis), o tai, kad šis atlyginimas, kreditoriaus nuomone, yra per mažas ir negali užtikrinti jo įsipareigojimų kitiems asmenims, dėl to gali sukelti nuostolių, nustatant palūkanų normą pagal CK 6.872 straipsnio 1 dalį, 6.881 straipsnio 2 dalį, nėra teisiškai reikšminga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72-421/2017, 38 punktas). Taigi, atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad bankas, vienašališkai pasiūlydamas palūkanų normą kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui, tiesiogiai nėra saistomas CK 6.872 straipsnyje nustatytų kriterijų, bet, pareiškėjams nesutinkant su banko nustatytu palūkanų normos dydžiu, jis turi būti vertinamas atsižvelgiant į CK 6.872 straipsnio 1 dalies nuostatas.

CK 6.872 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad palūkanų norma turi būti nustatoma pagal vidutinę palūkanų normą, galiojusią paskolos sutarties sudarymo momentu. Nagrinėjamoje byloje yra kilęs ginčas, kokia palūkanų norma yra laikytina atitinkančia paskolos davėjo gyvenamosios ar verslo vietos komercinių bankų vidutinę palūkanų normą, galiojusią paskolos sutarties sudarymo momentu. Taigi, Lietuvos banko vertinimu, tais atvejais, kai šalys nesusitaria dėl palūkanų normos naujam laikotarpiui, ji, atsižvelgiant į Lietuvos banko valdybos 2014 m. vasario 13 d. nutarimu Nr. 03-28 patvirtintus Pinigų finansų įstaigų palūkanų normų statistinės atskaitomybės bendruosius nuostatus (reglamentuojančius bendruosius pinigų finansų įstaigų palūkanų normų statistinės atskaitomybės reikalavimus ir klasifikavimo principus, jos rengimo ir pateikimo Lietuvos bankui tvarką, statistinės informacijos kokybės reikalavimus ir statistinės informacijos naudojimo tvarką), yra nustatoma pagal Lietuvos banko skelbiamus Paskolų ir Indėlių klasifikavimo principus.

Iš byloje esančių duomenų matyti, kad tiek pareiškėjai, tiek bankas pateikė skirtingus duomenis, pagal kuriuos turėtų būti nustatomas fiksuotųjų palūkanų norma. Vertinant visus šiuos duomenis, svarbu yra tai, kad palūkanų norma turi būti nustatoma pagal tokius statistinius duomenis, kurie maksimaliai atitinka tarp šalių sudarytos kredito sutarties kriterijus. Iš pareiškėjų pateiktų duomenų galima nustatyti, kad Lietuvos pinigų finansų įstaigų euro zonos namų ūkių (gyventojų) naujiems paskolų susitarimams eurais taikomos vidutinės metinės palūkanų normos būstui įsigyti dydis 2018 m. rugsėjo mėn. buvo 2,30 proc. Lietuvos banko vertinimu, pareiškėjų pateikti statistiniai duomenys negali būti laikomi tinkamais ir pagal juos negali būti nustatomas palūkanų normos dydis, nes jie yra labai apibendrinti ir savo pobūdžiu nėra artimiausias dydis tarp pareiškėjų ir banko sudarytai kredito sutarčiai, t. y. pareiškėjų nurodyti statistiniai duomenys nėra konkretūs, apima įvairių rūšių kredito sutartis, be to, nėra nurodyto kredito sutarčių laikotarpio, kuriuo remiantis yra nustatomi lentelėje nurodyti procentai. Bankas savo ruožtu pateikė paaiškinimus, kad fiksuotųjų palūkanų norma turėtų būti nustatoma pagal lentelės „Paskolų eurais euro zonos rezidentams naujų susitarimų palūkanų normas namų ūkiams („Pinigų finansų įstaigų paskolų ir indėlių palūkanų normų statistika“ lentelės eilutę „Pinigų finansų įstaigų užstatu užtikrintos paskolos euro zonos namų ūkiams būstui įsigyti, pradinis palūkanų normos fiksavimo laikotarpis nuo 1 metų – naujų susitarimų palūkanų normos“)“ duomenis. Įvertinus banko pateiktus statistinius duomenis, svarbu yra tai, kad jie pagal savo pobūdį ir trukmę yra artimiausi tarp pareiškėjų ir banko pasirašyti kredito sutarčiai. Lietuvos banko vertinimu, banko pateikti statistiniai duomenys maksimaliai atitinka kredito sutarties nuostatas dėl to, kad ir tarp šalių pasirašytoje kredito sutartyje, ir pateiktoje lentelėje nurodyta, kad: 1) palūkanų norma yra nustatoma pagal tai, kad kredito sutartis yra skirta būstui įsigyti; 2) yra sudaromas naujas susitarimas dėl palūkanų normos; 3) kredito sutartis yra užtikrinta įkeitimu; 4) pradinis palūkanų fiksavimo laikotarpis yra nuo 1 metų. Dėl šios priežasties darytina išvada, kad banko pateikti duomenys, kurių pagrindu yra nustatoma fiksuotųjų palūkanų norma kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui, yra atitinkantys tarp šalių pasirašytos kredito sutarties kriterijus ir neprieštarauja nei teisės aktų, nei formuojamos teismų praktikos nuostatoms. Darytina išvada, kad bankas pagrįstai taikė būtent jo pateiktus statistinius duomenis, o pareiškėjų reikalavimas rekomenduoti bankui nustatyti fiksuotųjų palūkanų normos dydį pagal pareiškėjų pateiktus statistinius duomenis yra nepagrįstas, todėl atmestinas.

Dėl fiksuotųjų palūkanų normos dydžio pagrįstumo

Kaip nurodyta pirmiau, pareiškėjai nesutinka ir dėl to, kad bankas, anot jų, nepagrįstai palūkanų normą nustatė vadovaudamasis 2018 m. liepos mėn. statistiniais duomenimis ir pasiūlė 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų normą. Pareiškėjų teigimu, šalių susitarimas dėl fiksuotųjų palūkanų normos baigiasi 2018 m. spalio 21 d., todėl būtent šiuo laikotarpiu pateikti statistiniai duomenys ir turėtų būti taikomi. Bankas, nesutikdamas su pareiškėjų argumentais, nurodo, kad pagal kredito sutarties nuostatas privalėjo likus ne mažiau nei 30 dienų iki susitarimo dėl fiksuotųjų palūkanų normos pabaigos, t. y. iki 2018 m. spalio 21 d., informuoti pareiškėjus apie tai, kad baigiasi palūkanų fiksavimo terminas, ir pasiūlyti naują palūkanų normos dydį kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui. Kadangi laiško siuntimo dieną, t. y. 2018 m. rugsėjo 18 d., bankas nustatė, kad paskelbti tik 2018 m. liepos mėn. statistiniai duomenys, pareiškėjams pasiūlė naujausią žinomą, t. y. 4,29 proc., fiksuotųjų palūkanų normos dydį.

Lietuvos banko vertinimu, svarbu yra tai, kad, kaip ir minėta pirmiau, šalys bendru susitarimu gali nustatyti konkrečią palūkanų normą, kuri bus taikoma tiek nuo sutarties sudarymo dienos, tiek ir nuo tam tikros datos ar tam tikru laikotarpiu. Tačiau, jeigu šalys tarpusavyje nesusitaria dėl palūkanų normos dydžio, tokiu atveju, vadovaujantis CK 6.872 straipsnio 1 dalimi, palūkanų norma nustatoma pagal banko verslo vietos komercinių bankų vidutinę palūkanų normą, *galiojusią sudarant naują susitarimą*. Iš Lietuvos bankui pateiktų duomenų matyti, kad bankas 2018 m. rugsėjo 18 d. pareiškėjams pateikė pasiūlymą nuo 2018 m. spalio 21 d. susitarti dėl 4,29 proc. fiksuotųjų palūkanų normos ir ji bus taikoma kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui, tačiau pareiškėjai, įvertinę banko pateiktą pasiūlymą, nesutiko su juo ir nurodė, kad banko pasiūlyta

palūkanų norma dydis yra per didelė. Lietuvos banko vertinimu, kadangi šalims nepavyko susitarti dėl fiksuotųjų palūkanų normos dydžio, turi būti taikomos CK 6.872 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad, šalims nepasiekiant susitarimo dėl palūkanų normos dydžio, turi būti taikoma vidutinė palūkanų norma, kuri galiojo sudarant naują susitarimą dėl palūkanų normos. Turimais duomenimis, naujas susitarimas dėl palūkanų normos šalių (pareiškėjų ir banko) turėjo būti sudarytas 2018 m. spalio 21 d., todėl turėjo būti atsižvelgiama į lentelės „Paskolų eurais euro zonos rezidentams naujų susitarimų palūkanų normas namų ūkiams („Pinigų finansų įstaigų paskolų ir indėlių palūkanų normų statistika“ eilutėje „Pinigų finansų įstaigų užstatu užtikrintos paskolos euro zonos namų ūkiams būstui įsigyti, pradinis palūkanų normos fiksavimo laikotarpis nuo 1 metų – naujų susitarimų palūkanų normos“)⁴ pateiktus naujausius statistinius duomenis, t. y. 2018 m. spalio mėn. nustatytą 3,76 proc. palūkanų normą.

Pažymėtina, kad analogiška taisyklė buvo suformuota ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-72-421/2017, kurioje kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovams nuo 2013 m. liepos 29 d. iki 2018 m. liepos 29 d. turėjo būti taikoma palūkanų norma, nurodyta Lietuvos banko 2013 m. liepos mėn. paskelbtoje Naujų paskolų namų ūkiams eurais lentelėje.

Atsižvelgiant tiek į teisės aktų nuostatas, tiek į formuojamą teismų praktiką, darytina išvada, kad, šalims nesusitarant dėl kredito sutarčiai taikomo palūkanų normos dydžio, nuo 2018 m. spalio 21 d. fiksuotųjų palūkanų normos dydis turi būti nustatytas atsižvelgiant į 2018 m. spalio mėn. statistinius duomenis. Taigi tarp pareiškėjų ir banko sudarytai kredito sutarčiai nuo 2018 m. spalio 21 d. turi būti taikomas 3,76 proc. fiksuotųjų palūkanų norma kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui.

Atsižvelgiant į abiejų šalių nurodytas aplinkybes, pateiktus įrodymus, teisės aktų nuostatas ir formuojamą teismų praktiką, konstatuotina, kad bankas pagrįstai fiksuotųjų palūkanų normą apskaičiavo pagal lentelės „Paskolų eurais euro zonos rezidentams naujų susitarimų palūkanų normas namų ūkiams („Pinigų finansų įstaigų paskolų ir indėlių palūkanų normų statistika“ eilutėje „Pinigų finansų įstaigų užstatu užtikrintos paskolos euro zonos namų ūkiams būstui įsigyti, pradinis palūkanų normos fiksavimo laikotarpis nuo 1 metų – naujų susitarimų palūkanų normos“)⁴ pateiktus statistinius duomenis, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjai ir bankas tarpusavyje nesusitarė dėl konkretaus fiksuotųjų palūkanų normos dydžio, darytina išvada, kad kredito sutarčiai taikoma palūkanų norma yra nustatyta pagal 2018 m. spalio mėn. pateiktus statistinius duomenis, t. y. nuo 2018 m. spalio 21 d. pareiškėjams turėjo būti taikoma 3,76 proc. fiksuotųjų palūkanų norma kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui.

Remdamasis tuo, kas buvo išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.2 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

1. Iš dalies tenkinti pareiškėjų M. P. ir M. P. reikalavimus ir rekomenduoti AB SEB bankui nuo 2018 m. spalio 21 d. kredito sutarčiai taikyti 3,76 proc. fiksuotųjų palūkanų normą kredito sutartyje nustatytam laikotarpiui.

2. Įpareigoti banką per mėnesį nuo sprendimo priėmimo dienos raštu informuoti Lietuvos banką apie sprendimo rezoliucinės dalies 1-ame punkte nurodytų rekomendacijų įgyvendinimą (neįgyvendinimą). Bankui neįvykdžius minėtų rekomendacijų, apie tai bus paskelbta Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.

Reguliuojamos rinkos priežiūros skyriaus
viršininkas, pavaduojantis Finansinių paslaugų
ir rinkų priežiūros departamento direktorių

Vaidas Cibas